पुरा कृष्णपक्षे कन्यां गते रवौ। प्रादुर्भूता महाभागा योगिनीकोटिभिः सह"। अनयैव मूर्त्या दक्षयज्ञो विनाशितः। यथा "आषाढस्य तु पूर्णायां सत्रं द्वादश वार्षिकम्। दक्षः कर्त्तुं समारेभे वृताः सर्व्वे दिवौकसः। ततोऽस्मिन् न वृतस्तेन दक्षेण सुमहात्मना। कपालोति सती चापि तज्जायेति च नो वृता। ततो रोषसमायुक्ता प्राणांस्तत्याज सा सती। त्यक्तदेहा सती चापि चण्डमूर्त्तिस्तदाऽभवत्। ततः प्रवृत्ते सत्रे तु तस्मिन् द्वादशवार्षिके। नवम्यां कृष्णपक्षे तु कन्यायां चण्डमूर्त्तिधृक्। योगनिद्रा महामाया योगिनीकोटिभिः सह। सतीरूपं परित्यज्य यज्ञभङ्गमथाकरोत्। शङ्करस्य गणैः सर्व्वैः सहिता शङ्करेण च। स्वयं बभञ्ज सा देवी महासत्रं महात्मनः"। "उग्रचण्डा प्रचण्डा च चण्डोग्रा चण्डनायिका" इत्युक्ते २दुर्गावरणभेदे च।

उग्रता स्त्री उग्रस्य भावःकर्म वा तल्। उग्रस्य १भावे २कर्म्मणि च ३अलङ्कारोक्ते व्यभिचारिगुणभेदे। तल्लक्षणं सा०द०। "शौर्य्यापराधादिभवं भवेच्चण्डत्वमुग्रता। तत्र स्वेदशिरःकम्पतर्ज्जनातड़नादयः"। त्व। उग्रत्व तद्भावकर्म्मणोः न०। ष्यञ्। औग्र्य तत्रैव न०।

उग्रतारा स्त्री उग्रादपि भयात् तारयति भक्तान् तॄ-णिच्-अच् ५त०। ताराख्यायां देव्याम्। "तारकत्वात् सदा तारा महामोक्षप्रदायिनी। उग्रापत्तारिणी यस्मादुग्रतारा प्रकीर्त्तितेति तन्त्रोक्ताऽस्य वा निरुक्तिः। तदाविर्भावः कालिकापु० ८१अ०, "विनिःसृतायां देव्यास्तु मातङ्ग्याः कायतस्तदा। भिन्नाञ्जननिभा कृष्णा साऽभूद्घोरा क्षणादपि। कालिकाख्याऽभवत् सापि हिमाचलकृताश्रया। तामुग्रतारामृषयो वदन्तीह मनीषिणः। उग्रादपि भयाद्रक्षेत् यस्मात् भक्तान् सदाम्बिका। एषैवैकजटाख्याति यस्मात्तस्या जटैकिका। शृणुतं चिन्तनं चास्याः सम्यक् वेतालभैरवौ!। यथा ध्यात्वा महादेवीं भक्तः प्राप्नोत्यभीप्सितम्। चतुर्भुजां कृष्णवर्णां मुण्डमालाविभूषिताम्। खड्गं दक्षिणपाणिभ्यां बिभ्रतीन्द्रवरं त्वधः। कर्त्रीञ्च खर्परञ्चैव क्रमाद्वामेन बिभ्रतीम्। खं लिखन्तीं जटामेकां बिभ्रतीं शिरसा स्वयम्। मुण्डमालाधरां शीर्षे ग्रीवायामपि सर्व्वदा। वक्षसा नागहारन्तु बिभ्रतीं रक्तलोचनाम्। कृष्णवस्त्रधरां कट्यां व्याघ्राजिनसमन्विताम्। वामपादं शवहृदि संस्थाप्य दक्षिणं पदम्। सिंहपृष्ठे तु लेलिहानां शवं स्वयम्। सट्टहास महाघोरारावयुक्तातिभीषणा। चिन्त्योग्रतारा. कृतं भक्तिमद्भिः सुखेप्सुभिः" अन्यत्र च "रूपं शृणु नरश्रेष्ठ! येन ध्येया सदा शिवा। कृष्णा लम्बोदरी दीर्घा विरला रक्तदन्तिका। चतुर्भुजा कृशाङ्गी तु दक्षे कर्त्तृकखर्परौ। खड्गं चेन्दीवरं वामे शीर्षे त्वेकजटां पुनः। वामपादं शवस्योर्ध्वे निधायोत्थाप्य दक्षिणम्। शवस्य हृदये न्यस्य साट्टहासं प्रकुर्व्वती। नागहारशिरोमालाभूषिता कामदा परा"। अस्यारूपविषये बहुविप्रतिपत्तिरस्तीत्यतस्तन्निरूपणं तावत् क्रियते

राघवकृते पञ्चकल्पतरौ मन्दारवृक्षप्रकरणे श्रीशङ्कराचार्य्यकृतैतदीयमूर्त्तिप्रकाशकस्तोत्रं यथा। "ज्वलत्पावकज्वालयोज्ज्वालभास्वच्चितामध्यसंस्थां सुपुष्टां सुखर्वाम्। शवं वामपादेन कण्ठे निपीड्य स्थितां दक्षिणेनाङ्घ्रिणोरु निपीड्य। दृढङ्गीमलम्बोदरीं मेघवर्ण्णां समुत्तुङ्गपीनस्तनां भोगरम्याम्। जवारागरागप्रवृत्तत्रिनेत्रां लसज्जिह्वया दंष्ट्रया भीषणास्याम्। लसद्दीप्तिचर्म्मावृताङ्गीं नितम्बे जटाजूटमध्यस्थितेन्दीवरालीम्। शिरोदेशभास्वत्पिशङ्गाभसर्पां जटाजूटमध्यस्थिताक्षोभ्यमूर्तिम्। मिथः केशबन्धात् शिरश्छिन्नसद्योगलच्छोणितां मानवीं मुण्डमालाम्। दधानां च पञ्चाशदाख्यानसंख्याम् अतश्छिन्नमुण्डालिसंनामिताङ्गीम्। समाच्छिन्नमांसोत्करामूर्द्धदक्षे स्फुरत्पाणिना धारयन्तीं महासीम्। करे वाम ईषत्स्फुरद्रक्तनालं लसन्नीलपङ्केरुहं धारयन्तीम्। करे सव्य उच्चैरधस्ताद्दधानां शितां कर्त्तृकां वामपाणौ कपालम्। जगद्वर्त्तिसंसारसंजातजाड्यं स्वतः कर्त्तृकाधारया खण्डयन्तीम्। विचित्रास्थिमालं करालं कपालं ललाटे च पञ्चान्वितं धारयन्तीम्"। इति तत्रैव मन्त्रप्रदीपे "महाष्टसिद्धिप्रकटाहिभूषणाम् इत्यनेन अष्टनागानामष्टसिद्धिरूपत्वोक्त्या तेषां भूषणविशेषरूपतया यथा स्थितिस्तथा तत्रैव दर्शितं यथा। "जटास्वनन्तः श्रवसोश्च तक्षको महादिपद्मो हृदि हारभूषणम्। तथैव कर्कोटकतोपवीतकम् स मेखलायामथ देवि! वासुकिः। स शङ्खपालः किल कङ्कणोद्भटः करेषु, पद्मः पदयुक्समाश्रयः। भुजेषु नागः कुलिकोऽङ्गदे मतः" इति "तेषां वर्ण्णा अपि क्रमशोदर्शिताः सितोऽथ रक्तोधवलश्च मेचकः तथैव पीतोऽप्यसितश्च पाटलः। भुजङ्गमानामिह वर्णजातयो भवन्ति सर्वेषु नरेषु सन्ति ताः"। ततश्चायं निर्गलितार्थः। अभ्रं लिहपिशङ्गैकजटा जपाकुसुमसङ्काशतक्षकनागकृतकुण्डला शुभ्रशेषनागकृतहारा दूर्व्वा-